

Ohnesorg, Karel

[Slama-Cazacu, Tatiana. Introducere în psiholingvistică]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná.
1969, vol. 18, iss. A17, pp. 190-191

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/101050>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Cenné jsou např. některé poznatky o deminutivech (48—52), o slovesném vidu a rodu (109—141) a řada jiných. Pěkně jsou charakterizována obourodá substantiva typu *сирота, бедняга, калека*... jako označující „osobu, již se něčeho nedostává“ (nebo — dodejme — „osobu, již něco nad průměrnou míru přebývá“), např. *работяга, умница, шлакса, обжора* atd.

Diskusní je realizace porovnávací koncepce knihy. Autoři se uvědoměle a úspěšně snažili o výběr diferenčních jevů, berou-li však v zásadě za základ pro svou koncepci určité kategorie v ruštině (např. instrumentál), je problematické, zda je při další specifikaci účelné přecházet k obrácenému pohledu anglicko-ruskému. Tím se totiž — v daném případě — roztrhují přirozené sémantické skupiny sloves s instrumentálovou rekcí, jako *любоваться (музыкой), наслаждаться (пением), увлекаться (занятиями)*, jen proto, že se vychází z jejich různých anglických ekvivalentů. Nelze proto zcela souhlasit ani s důsledným pořadím angličtina — ruština při uvádění dokladů.

Domníváme se dále, že při objasňování některých ruských konstrukcí nedocházejí leckdy autoři ke zcela průkaznému zobecnění. Tak např. v § 29 na str. 16 jsou uvedeny doklady, v nichž ruskému adnominálnímu genitivu odpovídá jiný pád (Khrushchev's visit to London — Посещение Хрущевым Лондона) a naopak (a work of 250 pages — работа в 250 страниц), chybí zde však zobecnující zjištění, pro které případy tyto závislosti platí. Podobné je tomu i na jiných místech, kdy se uživatelé často dostávají zřejmě formulovaného poučení, aniž je však na hojnějším materiálu podána typová charakteristika vymezující kompetenci příslušného pravidla. Z jednoho nebo dvou dokladů dokumentujících pravidlo uživatel většinou nezíská dobrou představu, zda jde o případy typické, nebo o celkem ojedinělé jevy (srov. třeba příklady na záporový genitiv a akuzativ na str. 25—27 aj.). Leckdy by také (např. při výkladech o vidu, str. 114 n.) byly instruktivnější doklady z běžného denního úzu než příklady přeжатé z literatury, které mají někdy ráz výlučnosti, ojedinělosti. Právě zde ovšem plně chápeme obtížnost získávání takových dokladů ve zcela odlišném prostředí.

Drobnější připomínky: Bylo by možno rozhojnit materiál v oddílu o kategorii životnosti (6) poučením o kolísání forem akuzativu sing. u substantiv s příponou *-тель, -чик, -щик* (*истребитель, счетчик*...) v závislosti na jejich významu. Postrádáme zde také zmínku o typu *пойти в лётчики*. U substantiv s koncovkou *-y* v lokále (*в шкафу*) by mělo být zdůrazněno, že jde z největší části o substantiva s přechodem přízvuku v plurálu (proto je u substantiv se stálým přízvukem náležitě *-е*: *в сквере, на столе*). Na str. 148 se klade v podstatě do jedné roviny vztah mezi tranzitivními a netranzitivními slovesy v případech jako *распространять: распространяться...*, *топить: топить...*, aniž se upozorňuje, že v druhém případě jde o vztah faktitivum: základní sloveso. Vnitřní diferenciaci rozhodně zasluhují i konstrukce jako *собака кусается, кошка царапается, проволока гнётся, материя не рвется*, které je třeba s Isačenkem¹ dělit na „активно-безобъектные“ (zde první dvě) a „пассивно-качественные“ (zde druhé dvě). Mrzí nás také, že v dosti obsáhlém oddíle o slovosledu (376—388) nedošlo pozornosti učení o aktuálním členění větném, které má pro pochopení slovanského slovosledu kardinální význam a je dnes celkem běžně přijímáno i jazykovědci sovětskými (upozorňujeme v této souvislosti na nedávnou monografii P. Adamce *Порядок слов в современном русском языке*. Rozpravy ČSAV, roč. 76, seš. 15, Praha 1966).

Uvedené připomínky ovšem nechtějí snížit význam této záslužné publikace, již si vážíme jak pro cenný shromážděný materiál (je tu i hodně dokladů u nás běžně neuváděných), tak i pro originalitu jejího zpracování i mnoho jemných analýz a bystrých i pronikavých postřehů. Vynikající je formální a typografická úprava knihy; kromě několika prohřešků v interpunkci (str. 110, 143, 144, 155, 215 — *по-прежнему, по-видимому, по-пустому* se píší podle pravidel z r. 1956 se spojovníkem!) zde není chyb. Pro všechny tyto vlastnosti může kniha velmi dobře posloužit i českému rusistovi.

Stanislav Žaža

Tatiana Slama-Cazacu: Introducere în psiholingvistică. București 1968, 490 pages.

Les œuvres de Mme Slama-Cazacu sont déjà bien connues chez nous. Ce sont surtout *Relațiile dintre gândire și limbaj în ontogeneză* (București 1957, 508 pages, résumés russe et français; compte-rendu: *Čs. psychologie* 4, 1960, 72—73; *Pedagogika* 9 (1960) 512—513;

¹ Грамматический строй русского языка, т. II, Bratislava, 1960, стр. 388.

on y renvoie dans plusieurs études tchèques), *Limbaș și context* (București 1959, 465 pages, résumés russe et français; compte-rendu *SPFFBU* B 8 (1961) 125—126 (qui a paru aussi en traduction française: *Langage et contexte*, The Haag 1961), *Comunicarea în procesul muncii* (București 1964, 301 pages, résumés russe et anglais; compte-rendu *SPFFBU* A 14 (1966) 181—182) et *Dialogul la copii* (București 1961, 168 pages, résumés russe et français; compte-rendu *Pedagogika* 4 (1963) 515—517) qui parut ensuite en traduction tchèque (*Dialog u dětí*, Praha 1966, pages 154).

En publiant en même temps son *Atlas de psychologie* (București 1968, 299 pages), l'auteur publie une œuvre où elle offre une introduction à la psycholinguistique. Elle trace un aperçu des études consacrées aux problèmes de cette discipline nouvelle et essaie de fixer l'étendue de ce domaine interdisciplinaire et qui se distingue de la linguistique en ne se confondant point avec la psychologie du langage. Etant persuadée que la psycholinguistique devrait être encadrée dans le système actuel de sciences, elle la définit comme l'étude du message et de ses modifications, provoquées par les situations où se trouvent les partenaires et par les relations qui s'établissent entre l'émetteur et le récepteur.

Les explications théoriques sont basées sur les observations de l'auteur, avec des renvois aux constatations des autres chercheurs. L'auteur veut saisir les relations existant entre la psycholinguistique et les recherches dans divers domaines connexes, en s'appuyant sur une méthodologie psycholinguistique et, surtout, sur „la méthode dynamique-contextuelle“.

Comme le nombre des sujets que l'auteur aborde est très vaste, il est très difficile de donner dans notre succinct aperçu une analyse exhaustive de son ouvrage. Signalons en au moins quelques-uns: la pathologie et la thérapeutique de langage, la sociologie, l'éthnographie, la traduction par les êtres humains ou par les machines, l'application de la psycholinguistique à la stylistique, à la dialectologie, à l'étude des relations entre la communication et le travail (avec le cas spécial du langage technique dans les entreprises automatiques).

Une partie du livre analyse, du point de vue psycholinguistique, le développement du langage, l'apprentissage de la langue par l'enfant, le style du parler enfantin et du dialogue, l'apprentissage des langues étrangères. La dernière partie de l'œuvre expose quelques expérimentations effectuées par l'auteur qui souligne l'importance de la méthode expérimentale en linguistique et en psycholinguistique, et les résultats dans ce domaine: l'inversion expérimentale des mots, les expérimentations sur les systèmes lexiques et sur le rôle du contexte ainsi que „l'expérience de prédiction appliquée à la statistique des phonèmes et à la résolution de l'homonymie“.

Comme il existe jusqu'ici peu d'œuvres synthétiques consacrées à la psycholinguistique, Mme Slama-Cazacu a bien mérité en faisant paraître son nouveau livre introduisant à l'étude de la matière analysée et offrant en même temps une longue série de renvois bibliographiques (560 numéros p. 457—483), et qui tiennent à juste titre compte des études parues dans les pays slaves. (Sous le N° 173 il faudrait citer aussi la suite de l'œuvre de A. Grégoire, parue en 1947, et au N° 187 on pourrait ajouter la remarque que l'étude citée est contenue aussi dans les œuvres complètes de A. N. Gvozdev, *Вопросы изучения детской речи*, Moskva 1961, 472 pages, un livre qu'on peut plus facilement trouver dans les bibliothèques.)

Karel Ohnesorg

Eva Sedláčková: Development of the Acoustic Pattern of the Voice and Speech in the Newborn and Infant. Academia, Praha 1967, p. 111 + 24 plates.

This monograph is an interesting addition to the list of works already written on the development of the vocal expressions of children with the author's attention being focussed on children between their birth and the age of 18 months. In the introduction the author outlines the aim of the present work. On the one hand she wants to check on precious data and to explain by means of objective acoustic analysis the acoustic phenomena produced by infants. On the other hand she aims at determining the acoustic characteristics of the voice of the newborn and the infant and at examining to what extent there is a relationship between the vocal manifestations and the emotional and intellectual development of children.

The present book is divided into eight sections each of which is further divided into headed paragraphs so that it is easy for the reader to find his way about.

In the first three chapters the author first gives a brief survey of opinions about infantile speech development from the psychological, physiological and phonetic points of view,